

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 56 / Juny 2011

Consell de
Mallorca

Revista de l'Institut d'Afers Socials

alimara

Núm 56

Època 5. Juny 2011

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

L'IMAS i la contractació pública socialment responsable

**Teresa Suárez Genovard,
Gerent de l'IMAS**

En el moment de la història que vivim, en què ha quedat palès el fracàs de l'irresponsable model econòmic dominant, les administracions públiques han de ser valentes, assumir el seu paper d'agent provocador de canvis i iniciar maneres de fer que posin en valor aspectes que són del tot necessaris per a la supervivència: sostenibilitat, coresponsabilitat, solidaritat, austeritat.

La crisi actual del sistema econòmic i financer coincideix amb una devaluació de la credibilitat dels càrrecs públics, sospitosos, si més no, d'aprofitar-se dels béns comuns per a interessos personals i de contribuir (per acció o per omissió) a la situació en la qual ens trobam. L'opinió pública desconfia de l'acció política, no creu que tingui cap interès en el bé comú, sinó que la seva principal motivació és la de resoldre la seva situació particular i la de les persones del seu entorn. I val a dir que en el cas de la nostra comunitat, la ciutadania té raons de sobra per haver arribat a aquesta conclusió.

És en aquest escenari on no podem perdre més temps i hem de començar a recuperar l'espai perdut de la raó de ser dels serveis públics.

Aquest moment convuls exigeix passar dels discursos ben intencionats a intervencions directes en el si de les pròpies maneres de fer del sector públic. Això vol dir que no podem seguir fent el mateix que s'ha fet sempre sinó que hem de posar tots els recursos disponibles al servei d'aquest canvi imprescindible de

paràmetres. I és evident que la incorporació de clàusules socials en els contractes públics és una eina senzilla i potent.

La contractació pública socialment responsable permet promoure oportunitats d'ocupació, de treball de qualitat, d'inclusió social, d'accessibilitat, d'igualtat d'oportunitats i de comerç just mitjançant eines de cost zero.

El marc

La base legal per a les contractacions públiques en la Unió Europea són les directives 2004/17/CE i 2004/18/CE, que ja ens ofereixen un àmbit per considerar aspectes socials. Pel que fa a l'Estat espanyol, la Llei 30/2007, de 30 d'octubre, de contractes del sector públic, recull en el seu articulat diferents previsions d'índole social.

La discussió sobre la base legal de les clàusules socials queda totalment superada i no solament això, sinó que la Unió Europea ho estableix com una de les prioritats que han d'orientar les polítiques socials dels estats membres. A la comunicació de la Comissió al Parlament europeu, al Consell, al Comitè econòmic i social europeu i al comitè de les regions anomenada Agenda social renovada: oportunitats, accés i solidaritat a l'Europa del segle XXI (juliol de 2008), apareix en el punt 5è dels instruments, el següent:

"5.6. Garantir que totes les polítiques de la UE promoguin les oportunitats, l'accés i la solidaritat.

(...)

La UE ja exerceix una influència social positiva en elaborar legislació i en adoptar mesures sobre el mercat interior. Per exemple, les normes de la UE sobre contractació pública donen a les autoritats nombroses oportunitats de tenir en compte consideracions socials a l'hora de seleccionar la millor oferta"

I, per tal de contribuir a assolir els objectius de la UE en matèria d'ocupació i d'afers socials establerts en aquesta Agenda Social, la Direcció General d'Ocupació, Afers Socials i Igualtat d'Oportunitats de la Comissió Europea publica la guia: "Adquisicions socials. Una guia per a considerar aspectes socials en les contractacions públiques".

La crisi mundial ho requereix, la ciutadania ens ho demana i les prioritats de les polítiques europees ho recolzen... és en aquest marc que l'IMAS, compromès amb les polítiques socials, aposta des de l'inici de la legislatura per la incorporació de les clàusules socials en la seva contractació pública.

Les primeres passes

A finals de 2007, el nou equip directiu elaborà el document Estratègia de l'IMAS 2008-2011. En el document, en la línia 3 de *Millora de la gestió*, dintre de la iniciativa 3.9: *Millorar el sistema de contractació i pagament* s'incloué la següent acció prioritària:

"Definir clàusules socials i mediambientals en els plecs de contractació".

I com a resultats esperats a finals de la legislatura, ens proposàrem:

“Que totes les noves contractacions hagin inclòs les noves clàusules socials i mediambientals.”

Teníem la voluntat política de posar en marxa aquesta iniciativa a l'IMAS i teníem la bona disposició dels funcionaris encarregats de l'assessorament jurídic de la institució per fer-ho, però ens mancava un element imprescindible: el coneixement tècnic per dur-ho a la pràctica amb seguretat jurídica.

Per aquest motiu es contactà amb Santiago Lesmes, jurídic expert i reconegut a nivell nacional en aquesta matèria. En gran mesura, l'èxit que hem tingut en la implantació d'aquesta nova forma de fer es basa en l'assessorament jurídic especialitzat amb què hem comptat. La bona fonamentació tècnica de qualsevol de les mesures que es vulguin posar en marxa evita problemes futurs.

Un segon aspecte crític que havíem de tenir en compte per garantir l'èxit del canvi que volíem introduir era la planificació. Els objectius que ens havíem marcat eren força ambiciosos i calia dedicar esforços a formular l'adequada estratègia d'implantació de les clàusules. Volíem dotar la institució d'una instrucció **d'obligat compliment** que fes que **tots** els contractes que es tramitessin incorporessin, **almanco, una clàusula social**.

L'equip polític i tècnic de l'IMAS que lideràvem el projecte, vàrem definir un cronograma d'actuacions que s'inicià el setembre de 2009 amb l'elaboració del primer esborrany de la instrucció. Una instrucció extensa, ja que és gairebé una guia pràctica d'implantació en què es recullen les diferents possibilitats d'introduir criteris socials que permet la normativa de contractes públics: contractes reservats, criteris de valoració, solvència tècnica i condicions d'execució. I ho fa, a més, incorporant diferents temàtiques socials: inserció sociolaboral, discapacitat, seguretat i salut laboral, igualtat d'oportunitats entre dones i homes, qualitat en l'ocupació, comerç just i qualitat social de la proposta.

La participació

Un cop tinguérem elaborada aquesta primera proposta d'instrucció, vàrem passar a la segona fase del procés: la participació de professionals de l'IMAS i d'altres departaments del Consell de Mallorca, de representants sindicals i d'entitats i federacions del tercer sector. No teníem dubtes que, si el que preteníem era introduir una nova forma de fer feina, necessitàvem implicar els professionals en aquest procés.

Així, durant el mes de novembre de 2009 es varen realitzar sessions formatives amb tots ells en les que, a més d'introduir-los en els conceptes i possibilitats de la contractació pública responsable, se'ls presentava l'esborrany d'instrucció per tal que durant les setmanes posteriors aportessin els suggeriments que trobessin oportuns.

Tots els suggeriments recollits (un total de 30: 11 de professionals de l'IMAS, 18 d'entitats del tercer sector i un dels delegats sindicals de l'IMAS) varen ser publicats a la nostra pàgina web, tant els acceptats com els que no, amb explicacions dels motius pels quals s'excloïen. La idea era donar visibilitat a aquest procés, començar a publicar als nostres mitjans informació relacionada amb les clàusules socials i generar així debat i coneixement.

Passar a l'acció

Finalment, el mes de maig de 2010, el president de l'IMAS aprovà la *Instrucció per a la incorporació de criteris socials en els contractes públics de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials*.

A partir d'aquella data, tots els contractes han d'incorporar de forma obligatòria almanco una clàusula social o mediambiental.

Val a dir que en els inicis de la posada en pràctica de la instrucció hi havia alguns aspectes que ens preocupaven especialment. Una de les qüestions més delicades era la resposta dels licitadors a aquesta nova forma de fer feina i en el pitjor escenari hi cabia la possibilitat que els concursos quedessin deserts per aquesta nova forma de fer. Per responsabilitat i cautela, els primers plecs que aprovàrem només incloïen millores, és a dir aspectes que els licitadors podien incloure o no a les seves propostes i que no eren requisit per concursar.

Els primers plecs que varen incorporar una clàusula social foren els de la reparació de les cobertes dels pavellons de la Llar d'Ancians i el criteri social de millora fou: fins a 15 punts per a la contractació de dues persones perceptores de la Renda Mínima d'Inserció. Del total de 8 licitadors que es presentaren al concurs, tots varen incorporar aquesta clàusula social.

La resposta positiva dels licitadors ens va fer incorporar ràpidament clàusules com a condició d'execució. Això significa que l'empresa a la que se li adjudiqui el contracte haurà de complir amb la condició que estableixen els plecs i que, en cas de no fer-ho, seria motiu de penalitzacions. Els primers plecs que férem amb aquesta nova forma varen ser els de la reforma de Ca l'Ardiaca i, en aquest cas, es varen presentar al concurs un total de 9 licitadors.

Els resultats

A dia d'avui, l'IMAS incorpora clàusules socials i/o mediambientals a tots els contractes. Des de l'inici d'aquesta experiència hem licitat un total de 15 contractes públics amb clàusules socials i el 96% dels licitadors que s'han presentat han incorporat les clàusules proposades.

A continuació presentam un quadre resum del que han estat aquests contractes, els tipus de clàusules que hem incorporat fins ara i els imports de licitació:

Objecte del contracte	Criteri de millora	Criteri d'execució	Import en €
Reparació de les cobertes dels pavellons de la Llar d'Ancians	Fins a 15 punts per a la contractació de dues persones perceptores de la Renda Mínima d'Inserció		206.244
Reforma interior de la sala d'actes de la Llar d'Ancians	Fins a 15 punts per a la contractació d'una persona perceptora de la RMI		92.720
Reforma de ca l'Ardiaca amb contractació de dues persones perceptores de RMI		Contractació de dues persones perceptores de la RMI	452.997
Projecte d'adequació de la llei de protecció de dades	Fins a 4 punts pel nombre de contractes indefinits en la plantilla que executa el contracte		59.850
Servei d'estades diürnes a les persones majors del centre de dia Llar Reina Sofia	Fins a 5 punts pel compromís d'aportació de voluntaris que donin suport al projecte tècnic en tasques que no impliquin la substitució de personal laboral		278.373
Execució de les instal·lacions contra incendis corresponents al projecte d'activitats de la Llar d'Ancians	Fins a 15 punts per a la contractació de tres persones perceptores de la RMI		231.901
Servei de seguretat i vigilància amb inclusió de clàusules socials	Fins a 10 punts per la reserva de places en la formació d'accés als exàmens per adquirir l'habilitació de vigilant de seguretat	Reserva de llocs de feina per a persones en situació o risc d'exclusió social	809.092
Servei de menjador als centres de la xarxa d'inserció social de l'IMAS amb criteris socials	Fins a 20 punts per a la contractació de persones perceptores de la RMI addicionals	1.- Contractació de dues persones perceptores de la RMI. 2.- Aportació d'utensilis d'un sol ús i reciclables.	1.080.546
Reforma interior i millora dels serveis del centre d'acollida temporal Puig dels Bous amb contractació de persones de la RMI	Fins a 15 punts per a la contractació de 3 persones perceptores de la RMI addicionals	Contractació de tres persones perceptores de la RMI	700.787
Servei de neteja dels centres de l'IMAS		Reserva de tres llocs de feina per a persones en situació o risc d'exclusió social	357.274
Desenvolupament de programes de procés d'acompanyament a l'ocupació per a persones amb discapacitat	Fins a 5 punts per contractes en vigor de durada superior als dos anys. Fins a 5 punts per participació en xarxes de treball o agrupacions d'entitats socials.		248.000
Servei de transport dels usuaris del centre de dia Llar Reina Sofia	Fins a 5 punts per al compromís de contractació indefinida en cas de noves incorporacions		177.645
Subministrament de llenceria Residència Bonanova	2,5 punts si acrediten que les matèries primeres provenen del comerç just. 2,5 punts si es comprometen a subcontratar algun producte a una empresa d'inserció o entitat sense afany de lucre		55.475
Subministrament de persianes a la Llar d'Ancians	2 punts per certificats de qualitat. 2 punts per certificats de gestió mediambiental		183.659
Subministrament d'equips informàtics	8 punts pel procediment de retirada definitiva (projecte de reutilització, correcte tractament dels residus). 2 punts per impartir formació en riscos laborals o salut laboral.		80.240

Com es pot veure en aquest resum hem aconseguit, entre altres coses, que 19 persones perceptores de la Renda Mínima d'Inserció s'hagin incorporat al món laboral. Aquest fet suposa un doble èxit: l'èxit de la seva recuperació personal i l'èxit de l'estalvi econòmic de la seva prestació que es podrà destinar a cobrir les necessitats d'altres persones en risc d'exclusió.

Només cal posar-hi ganes i ser capaços de seguir innovant per tal de fer unes administracions públiques compromeses en aconseguir una societat més justa, que recompensi a aquelles entitats i empreses que, a més de dur a terme la seva tasca, es fan coresponsables d'un futur sostenible.

Crec que ha quedat palesa la varietat d'àmbits en què podem incidir i millorar amb la incorporació d'aquestes clàusules.

Només em queda donar les gràcies a tots els professionals i les professionals de l'IMAS que han recolzat aquesta proposta i que, a més, se l'han feta seva. La seva feina i implicació en aquest projecte han fet que la incorporació de les clàusules socials a la nostra institució ja hagi estat reconeguda com a bona pràctica per entitats d'àmbit nacional:

- *Guia sobre la implantación de las cláusulas sociales*, elaborada per la Federación Castellano-Ileonesa de Empresas de Inserción (www.feclei.org) i presentada al *I Foro Europeo de Empresas de Inserción*, Salamanca, octubre de 2010.
- *10º Encuentro de economía alternativa y solidaria*, organitzat per IDEAS. Còrdova, abril de 2011.